

Muzejsko-edukativna knjižica

# MARC CHAGALL

priča nad pričama

GALERIJA KLOVIĆEVI DVORI  
13. prosinca 2007. - 16. ožujka 2008.

Liljana Velkovski

PEDAGOŠKA DJELATNOST  
GALERIJE KLOVIĆEVI DVORI

MUZEJSKO - EDUKATIVNA KNJIŽICA  
**MARC CHAGALL - priča nad pričama**

13. prosinca 2007. - 16. ožujka 2008.

*Ovu knjižicu pitanja vezanu uz izložbu "Marc Chagall - priča nad pričama" pripremili smo za vas, učenike od V. do VIII. razreda osnovne škole i srednjoškolce, koji će proširiti svoja saznanja o najvećem pripovjedaču među slikarima 20. stoljeća. Uz pomoć stručnog vodstva pažljivo promotrite izložena djela i nakon toga riješite postavljena pitanja.*



GALERIJA KLOVIĆEVI DVORI  
Jezuitski trg 4, Zagreb

## MARC CHAGALL - priča nad pričama



SA STALKOM\*- (odlomak iz autobiografije *Moj život*)

*Jednog lijepog dana (a svi su dani lijepi), približio sam se majci dok je, držeći lopar, stavljala kruh u peć i uhvativši je za lakat, bijeli od brašna, rekoh joj:*

*- Mama... volio bih biti slikar.*

*- Gotovo je, ja ne mogu biti trgovački pomoćnik, ni knjigovođa. Dosta je. Nisam uzalud osjetio da će se nešto dogoditi.*

*- Vidiš, mama, zar sam ja čovjek kao drugi?*

*- Za što sam ja sposoban?*

*- Želim biti slikar. Mama, spasi me. Dođi sa mnom. Idemo, idemo! U gradu ima jedno mjesto; ako me tamo prime i ako završim školovanje, postat ću savršeni umjetnik. Bio bih tako sretan!*

*- Što? Slikar? Ti, pa ti si lud! Pusti me da stavim kruh u peć; nemoj mi smetati.*

*Moram ispeći kruh.*

*- Mama ne mogu više. Idemo!*

*- Ostavi me na miru!*

*Konačno, odlučeno je. Otići ćemo gospodinu Penu. I ako on zaključi da sam nadaren, onda ćemo razmisliti. Ali ako ne...!*

*(Bit ću ipak umjetnik, mislio sam u sebi, ali na svoju odgovornost.)*

---

\*Chagall, Marc. *Moj život*, (prijevod s franc. Vladimir Gerić), Koprivnica; Šareni dućan, 2007.

## UVOD

*Umjetnost je Chagallu bilo sredstvo pružanja zadovoljstva i radosti drugima.*

Ali, kako postati velikim umjetnikom u obitelji koja nema nikakav odnos prema umjetnosti, dapače, na samom početku, jedna od sestara, njegove slike koristi kao tepih, da bi kasnije završile pod tavanskom prašinom? Vjerojatno kroz vlastitu nadarenost, ali i uz značajna poznanstva, koja su mu otvorila vrata svijeta.

Rođen u siromašnoj židovskoj obitelji 1887. godine, u malom bjeloruskom mjestu Vitebsku, najstariji od devetero braće, krenuo je na tečaj crtanja uz pomoć majke, prkoseći ocu i cijelom židovskom svijetu, jer njihovi običaji ne dozvoljavaju preslikavanje i preoblikovanje onog što je stvorio Bog. Sve to nije umanjilo njegovu žudnju za maštanjima i snovima, njegov osjećaj da je svijet dublji i sadržajnije od obične svakodnevnice. U njegovoj svijesti su se taložile slike raznih Židova, svečanosti, dječje igre, obiteljski skupovi, pjesme rabina, molitva, djed koji na vrhu dimnjaka sjedi i traži svoj mir. Svi će ti detalji koji podsjećaju na njegovo djetinjstvo vezano za Vitebsk, biti oživiljeni na njegovim slikama. U toku svog dugogodišnjeg stvaranja proživio je i ratove i revolucije te iskusio patnje bijega i progonstva. Sva su se ta stanja, utemeljena na stvarnom sjećanju i iskustvu koja su se izmjenjivala, od radosti i sreće do tuge i melankolije, odrazila i na njegovo stvaralaštvo. Tijekom svojih pariških godina, gdje otkriva modernu, on se nikad u potpunosti ne pridržava nekog umjetničkog pokreta, nego je uvijek na margini. O sebi kaže: "Rođen sam između neba i zemlje." Unatoč svemu, ostao je vjeran svom osobnom izrazu, svojoj potpunoj slobodi. U svakoj slici je prisutan njegov lik umjetnika. Njegova umjetnost je njegov život. U svojim je zapisima između ostalog rekao: "Bože, ti koji se kriješ u oblacima, ili iza postolarove kuće, daj da otkrijem svoju dušu, sjetnu dušu mucava dječaka, otkrij mi moj put. Ne želim biti sličan svima ostalima; želim vidjeti jedan novi svijet." Taj svoj svijet, on je stvorio u svojim slikama.

Chagallov umjetnički svijet, označen je, kao teritorij, trima gradovima. Vitebsk u Rusiji, grad djetinjstva i mladenačkih godina, grad u kojem se oženio i započeo svoj život slikara; Pariz, grad koji ga je primio, njegova druga domovina, kako je napisao; i konačno Vence, od 1950. nadalje. Ta se tri grada često pojavljuju u njegovom djelu i lako ih je identificirati. Vitebsk je prepoznatljiv po kupoli svoje katedrale, nad kojom se uzdiže križ. Vence predstavljaju zidine i toranj. Pariz je, naravno, Eiffelov toranj i mostovi na Seini.

## ZAKRUŽI ILI NAPIŠI TOČAN ODGOVOR

### CHAGALLOV ŽIVOT

Nakon pohađanja ruske srednje škole, intervencijom majke, upisuje umjetničku školu slikara Jehude Pena, koji postaje njegovim prvim učiteljem. Upoznavši Viktora Meklera, sina važnog člana bogate židovske zajednice, oni odlaze na njegov nagovor u Sankt Petersburg, gdje otkriva bogatstva muzeja i umjetnosti ikona. Chagall vrlo rano postaje svjestan svoje nadarenosti. Radeći autoportrete on opisuje svoja stanja. Ta sklonost autobiografskom iskazat će se kasnije u njegovoj autobiografiji *Moj život*, koju je napisao sa svega trideset godina i ilustrirao grafikama.

#### 1. Pronađi ova tri autoportreta na izložbi i zaokruži onoga kojeg je prvog nacrtao?



a)



b)



c)

AUTOPORTRET - (odlomak iz autobiografije *Moj život*)



*Trebao bih priznati kako je, prema mišljenju nekih ljudi i po slici u ogledalu, moje lice u doba dječastva bilo neka mješavina pashalnog vina, slonovače i ružičastih latica, koje su zaboravljene među listovima neke knjige.*

*Reći ćete da sam se sam sebi divio! Ukućani su me više puta iznenađivali pred ogledalom. Istini za volju, gledao sam sebe misleći na teškoće na koje ću naići jednog dana ako poželim napraviti svoj portret. Ali - zašto i nebi? Bilo je u tome i divljenja. Priznajem, nisam okljevao da potcrtam oko očiju, da lako narumenim usta, mada mi to nije bilo potrebno i pa da... da... htio sam se dopasti... na dokovima*

Tijekom boravka u Sankt Petersburgu, Chagall povremeno dolazi u Vitebsk i tamo se 1909. zaručuje s Bellom Rosenfeld. Od tog vremena Bella se redovito pojavljuje u njegovim djelima. Njihov odnos pružao mu je veliko samopouzdanje i afirmirao ga kao slikara. Nastanak slike, *Akt iznad Vitebska*, on opisuje u svojoj autobiografiji. Na ovoj slici Vitebsk i Bella su ujedinjeni. Vitebsk dolazi iz prošlosti i pripada djetinjstvu uvijek prisutnom na njegovim platnima i Bella koja pripada sadašnjosti i priča priču ljubavi.



## 2. Svakoj slici pridruži odgovarajući naziv:

- a) Pet svijeća
- b) Zaručnica s plavim licem
- c) Par u plavom krajoliku

AKT IZNAD VITEBSKA - (odlomak iz autobiografije *Moj život*)



*Moja soba je bila osvijetljena tamnoplavom svjetlošću koja je padala s jednog jedinog prozora. Svjetlost je dolazila iz daleka: s brežuljka na kome se nalazila crkva.*

*Uvijek osjetim zadovoljstvo kad god slikam ovu crkvu i ovaj mali brežuljak. Bella kuca na vrata, ona plašljivo kuca svojim sitnim i mršavim prstima. U rukama, pritisnutim na grudi, drži veliki buket cvijeća, nebesko zelenog, s crvenim pjegicama. Hvala, velim, hvala. Ali čemu riječ.*

*Smračilo se. Poljubio sam je. Jedna mrtva priroda se magično rađa u mojim mislima. Pozira mi. Ležeći, bijelo platno je obavija. Bojažljivo joj prilazim. Priznajem, prvi put u životu vidio sam nugu ženu.*

*Premda mi je bila gotovo zaručnica, ipak sam joj se bojao približiti, prići joj posve blizu, dodirnuti to blago. Kao da ti se pred očima nalazi ponuđeno jelo. Napravio sam jednu studiju i objesio je na zid.*

Chagallu mecena Vinaver nudi stipendiju i on 1910. godine odlazi u Pariz ("u srce modernog francuskog slikarstva", kaže u *Mome životu*). Upoznavši se s djelima Cézanna, Matisa, Maneta, Seurata, Renoira, van Gogha, Légera, Delaunaya, Chagall shvaća, da je tadašnja umjetnost u Rusiji, u raskoraku sa suvremenom umjetnošću. No, on se nikad u potpunosti nije pridržavao nekog umjetničkog pokreta, nikad nije zaboravio Rusiju i Vitebsk, on jednostavno nije znao razmišljati kao drugi, bio je svoj. Nastanjuje se u La Ruche, među slikare koji su već poznati, kao slavni Léger, Archipenko, Soutine i drugi. Tada počinje razdoblje velikih remek-djela kao što su: *Posvećeno mojoj zaručnici, Rusiji, magarcima i drugima, Studija za "Pijanca", Autoportret sa sedam prstiju, Golgota, Pad anđela*.

### **3. Na izložbi je jedna od tih slika, pronađi je i napiši njen puni naziv i godinu nastanka (predstavljena je 1912. godine na Salonu neovisnih)?**

Pjesnik Guillaume Apollinaire, upoznaje Chagalla s njemačkim trgovcem Waldenom, koji 1914. godine, predlaže organiziranje izložbe u Berlinu, a zatim i u Amsterdamu. Izložio je četrdeset slika i stotinu šezdeset gvaševa i crteža, gotovo cijeli svoj opus ostvaren tijekom boravka u Parizu. Nakon otvorenja odlazi u Vitebsk, da bi ga objava rata zadržala u Rusiji do 1922.godine, punih osam godina. Chagall se 1916.g. ženi Bellom Rosenfeld, koja mu rađa kćer Idu. U to vrijeme boravka u rodnoj Rusiji, slika svoju obitelj, serije staraca, slike posvećene ritualnim obredima, te serije autoportreta i ljubavnih parova.

Seriji ljubavnih parova pripada i slika *Ljubavnici u sivom* (1916. -1917.)



### **4. U kojem se prestižnom svjetskom muzeju čuva ova slika?**

- a) Musée du Louvre, Pariz
- b) Tretjakova galerija, Moskva
- c) Musée National d'Art Moderne, Centre George Pompidou, Pariz



*Njena šutnja je i moja. Njene oči - moje. Kao da me je poznavala, kao da je znala sve o mome djetinjstvu, o mojoj sadašnjosti i mojoj budućnosti; kao da je bdjela nada mnom, izbliza me upoznala, mada je prvi put vidim.*

*Osjetih da je to ona, moja žena.*

*Njeno bljedo lice, njene oči. Kako su velike, okrugle i crne. To su moje oči, moja duša.*

*Ušao sam u novi dom i od njega se više ne razdvajam.*

Umjetnost koja se oslanja na narodnu umjetnost i dječje crteže - neoprimitivizam, pod vodstvom Larionova i Gončarove u Rusiji, utjecala je i na Chagalla. Njegova sloboda poteza u crtežu, imala je veze sa slobodom koju može iskazati dječji crtež, no njegova umjetnost i dalje ostaje duboko osobna.

Revolucija je uvela velike promjene u njegov život, jer je židovski narod dobio ravnopravan status u novoj državi, pa je time završila i izlolacija. Krajem 1917. godine Chagallu nude osnivanje umjetničke škole, i položaj Komesara za umjetnost za pokrajini Vitebsk, s misijom stvaranja škole i muzeja, te organiziranja izložbi i konferencija. U školu poziva Jehudu Pena, Jeana Pugnya, zatim El Lissitzkog i Maljeviča. Ubrzo nakon dolaska Maljeviča, škola mijenja naziv u "Suprematistička akademija". Chagall nakon toga daje ostavku i s Idom i Bellom odlazi iz Vitebska u Moskvu. U to vrijeme napravio je scenografiju i kostimografiju za Gogoljeva *Revizora*. Godine 1920., radi *Dekor za židovsko kazalište u Moskvi*, gdje ujedinjuje i modernost i židovski folklor. Godinu dana kasnije zbog ekonomskih poteškoća umjetnika, Chagall podučava ratnu siročad u školama Malakovka i III Internacionala.

Chagall napušta Rusiju 1922. godine i prvo odlazi u Berlin. Pokušava vratiti slike koje je trgovac umjetninama Walden prodao. Budući da je novac od prodanih slika izgubio na vrijednosti, Chagall traži da mu se vrate slike, no uspio je dobiti samo tri značajna ulja. U to vrijeme piše autobiografiju *Moj život* i ilustrira je sa dvadeset grafika. *Moj život* je tek 1931. godine prevela Bella na francuski, a 1959. godine izašao je i njmački prijevod *Mein Leben*. U toj knjizi prepoznavamo ga i kao vrsnog crtača i pripovjedača. Prve su ilustracije bili obični crteži olovkom ili tušem. Budući da se Chagall nalazio u zemlji višestoljetne grafičke tradicije, želio je savladati nove grafičke tehnike, i u tome je uspio.

## 5. Napiši koje sve grafičke tehnike poznaješ?

---

---



## 6. Kojom grafičkom tehnikom su radene donje ilustracije za knjigu *Moj život*?

- a) litografija
- b) bakrorez i suha igla
- c) drvorez

Izdvojit ću samo neke odlomke i grafike iz knjige *Moj život*.

### KUĆA



*Moj jadni, a veseli grade!  
Ja, dijete, gledao sam te bezazleno s našeg praga.  
U mojim dječjim očima ti si izgledao sjajan.  
Kada mi je zid smetao, penjao sam se na ogradu.  
Ako te ni onda nisam vidio, ja sam se penjao na krov.  
A zašto i ne bi? I moj djed se tamo penjao.  
I promatrao sam te do mile volje.*

### OTAC



*...očiju smeđih i istovremeno pepeljastih, kože ciglasto žute, u brazdama i borama.  
To je moj otac.  
... bio je trgovački pomoćnik, nosio je teške bačve i moje se srce stezalo zbog toga, gledajući ga kako diže ovaj teret i miješa male haringe svojim smrznutim rukama.  
Očevo odijelo se ponekad sijalo od salamure. Sve mi je na njemu bilo tužno i zagonetno. Nedokučiva slika. Uvijek umoran, zabrinut, jedino su mu se oči blago sijale nekim plavosivkastim sjajem.  
U masnom i od rada prljavom odijelu, vraćao se kući, visok i mršav. S njime je ulazilo veče.  
....sjećaš li se, napravio sam jednu studiju prema tebi.*

*Tvoj portret mogao bi ostavljati utisak svijeće, koja se istovremeno gasi i pali.  
A njen miris - miris sna.*

## MAJKA I SIN



*Moja majka je bila najstarija kći moga djeda. Nije mi namjera govoriti lijepo o mojoj majci koje više nema!*

*Ponekad, ne bih htio o tome govoriti, već samo u suzama grcati. Na groblju, s vrata jurnem. Lakše nego plamen, nego lelujava sjenka, počinjem roniti suze. Vidim rijeku kako protiče, malo dalje most, a odmah tu, kraj vječnoga zida, zemlju, grob.*

*Evo moje duše. Ovdje me tražite. Evo me. Evo mojih slika, moga rođenja. Žalost. Tuga.*

*Evo njenog portreta. Isti smo. Zar nisam to ja sam? Tko sam ja? Osmjehnut ćeš se, iznenadit ćeš se, nasmijat ćeš se, prolazniče. Jezero patnji, suviše rano posjedile vlasi, oči - rijeka suza, duše gotovo da nema, mozak iščeznuo. Što, dakle, postoji? Htio bih reći*

*da se negdje u njoj krije moj talenat, da sam preko nje sve primio, osim njenog duha. Toliko je godina proteklo od kako je umrla!*

*Gdje si sada majčice? Na nebu, ili u zemlji? Ja sam ovdje, daleko od tebe. Bio bih sretniji da sam bliže tebi, bar bih gledao tvoj spomenik, dodirivao tvoj kamen.*

*Ali moja duša je obuzeta mislima o tebi, o meni, a misao se pretvarala u jad.*

*Ne tražim te da se moliš za mene. Sama znaš koliko muka imam? Reci mi, majčice, na onom svijetu, u raj, oblacima, tamo gdje se nalaziš, da li ti moja ljubav donosi utjehe?*

*Da li mogu riječima iskazati svu odanost i blagu nježnosti koju osjećam prema tebi?*

## STARI ŽIDOV



*Nemam riječi kojima bih opisao sate večernje molitve. A ono noćno svijetlo s obješene lampe. Kako me je ono pritiskivalo! Otac dižući čašu, kaže mi da odem otvoriti vrata. Otvoriti u tako kasni sat vrata, vanjska vrata, da bi ušao prorok Ilija?!*

*Snop od bljedih srebrnkastih zvijezda na osnovi od nebesko-plavog velura upija mi se u oči i u srce. Ali gdje je Ilija i njegove bijele kočije?*

*Možda se zadržao u dvorištu i ući će u kuću u obličju nekog nemoćnog starca, pogrbljenog prosjaka, s vrećom na leđima i štapom u ruci?*

*“Evo me. Gdje je moja čaša s vinom?”*

Godine 1923 - 1925., Chagall pokušava slikati replike svojih starih djela koja su nestala dok je bio u Rusiji. U međuvremenu Ambroise Vollard, nakladnik i trgovac umjetninama, predlaže Chagallu da ilustrira Gogoljeve *Mrtve duše*.

Max Ernst, veliki ljubitelj Chagalla, poziva ga da postane članom nadrealističkog pokreta. Chagalla ne interesira pokret zasnovan na automatizmu i osluškivanju nespješnog. To je do sada već bilo treće odbijanje pristupanja nekom avangardnom pokretu, od kubizma, suprematizma do nadrealizma.

Na slici *Čovjek-kokot iznad Vitebska* (1925.) lik se pojavljuje kao alegorija ponosa, jednog novog buđenja, njegovog dolaska u Francusku, zemlju koja obećava, zemlju odmora i mira. On letom iznad Vitebska ostavlja svoju domovinu prekrivenu snijegom.



**7. Da bi nam umjetnik dočarao stanje tuge zbog odlaska iz Vitebska, koje (ne)boje koristi?**

---

---

**8. Koji predmet na ovoj slici naslućuje njegovu nadu u bolji život, u sigurniju budućnost?**

---

---

Sve više putuje selima Francuske i po narudžbi Vollarda, počinje raditi ilustracije za La Fontaineove *Basne*. Chagall je volio slikati životinje, kao što je i volio boravak na selu i slobodu kretanja u prirodi. Prvo je radio gvaševe, a zatim ih je prenio u gravure. Međutim, nije bio zadovoljan crno-bijelim grafikama, nedostajala mu je boja s gvaševa. Dvije serije je kasnije doradio bojom i jedna takva serija je i kod nas na izložbi.



**9. Svakom bakrorezu pridruži odgovarajući naziv basne?**

- a) Ribica i ribar
- b) Vuk i roda
- c) Kokoš i lisica

Chagall postaje slaviji, smatraju ga najboljim slikarem Pariške škole.

No, on sumnja u svoj identitet i jednom prilikom se pita: "Tko sam ja?"

Prihativši ilustriranje Biblije, on želi reći: "ja sam Židov". Godine 1931., odlazi u Palestinu, u zemlju gdje je nastala Biblija. Chagall je znao, da je Stari zavjet trebao ostati knjiga bez slika, jer kad *Mojsije lomi Ploče zakona*, on oslobađa Riječ svake veze s materijalnim. Odlazi u Palestinu, na sam izvor Biblije, kako bi tamo tražio odobrenje za oslikavanje Biblije.



**10. Pronadi grafiku u prostoru Galerije i prepisi podatke s natpisa pored nje.**

Taj natpis zovemo **legenda**.

autor: \_\_\_\_\_

naslov: \_\_\_\_\_

godina nastanka: \_\_\_\_\_

tehnika: \_\_\_\_\_

vlasnik: \_\_\_\_\_

Od 1931. godine, radove vjerskog karaktera radi skoro kroz pedeset godina. Od gvaševa, preko gravura do velikih slika koje predstavljaju Krista na križu, a završava slikama Biblijske poruke, za otvorenje muzeja u Nici (započete 1950. a dovršene 1973).

Nacistička Njemačka započinje rat 1939. godine. Chagall 1941. odlazi u Ameriku. Progoni Židova ostavljaju tragove u brojnim njegovim slikama. Radi brojne autoportrete, raspeća ili varijacije na temu raspeća i ratne katastrofe. Povukao se u sebe i kroz svoju umjetnost nastoji ukazati na razaranja rata.

Slikom *Opsesija* (1943.g.) Chagall je postigao određeni psihološki efekt kod promatrača koristeći svijetlocrvenu i tamnocrvenu boju. One djeluju snažno i razdražujuće, te izazivaju u promatraču napetost, strah, i simboliziraju situaciju propasti i bijega. Iako crvena boja simbolizira ljubav i radost, ona je prihvaćena i kao znak za opasnost, kao što možeš zapaziti na ovoj slici.



**11. Nabroji još neke dijelove slike koji nagovještavaju progon Židova?**

---

**12. Koju simboliku nosi zelena boja kojom je naslikan Krist?**

**Krist se kod Chagalla pojavljuje kao alegorija ljudske patnje.**

- a) simbol aristokracije, tišine, čežnje**
- b) simbol čistoće, nevinosti, poštenja**
- c) simbol mira, vjere, nade, besmrtnosti, obožavanja**

**13. Još jedna slika na izložbi ima figuru ležećeg Krista. Napiši njezin naziv i godinu nastanka?**

---

Od 1944. godine, Chagall unosi zaokret i slika sretan par koji je ponekad povezan s predstavljanjem Krista. Miješa aluzije na progone Židova s osobnim uspomjenama na kojima je uvijek uočljiv lik Belle. Iako je u Americi, on i dalje slika crkvu svog Vitebska, a sela su više ruska

nego američka. Zahvaljujući radu na scenografiji za *Aleko* po Puškinu, slike su manje mračne i daju više mjesta fantaziji. Budući da se rat završava, Chagall i Bella pripremaju se za povratak u Francusku. U međuvremenu Bella umire u bolnici od virusne infekcije, a Chagall se shrvan tugom, devet mjeseci nije mogao oporaviti od gubitka voljene žene. Sve su slike tada u ateljeu bile okrenute ka zidu. Za njega "Sve je postalo mračno".



**14. Ponuđene tri slike pune su uspomena na Bellu - *Autoportret s klatnom, Klatno s plavim krilom, Duša grada*. Nabroji sve elemente njegovih slika koji se učestalo pojavljuju?**

---

---

Chagall pronalazi utjehu kod kćeri Ide, koja upošljava mladu Engleskinju Virginiju da se brine za njega. Godine 1946. ona mu rađa sina Davida. Ida i Chagall u to vrijeme prevode Bellinu knjigu *Upaljena svjetla*. Ponovno radi u teatru scenografiju i kostime za balet Stravinskoga *Žar-ptica*. U Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku tada mu pripremaju retrospektivu. Ali, sve to, njemu nije bilo dovoljno, da ga odvuče od tuge koju je uzrokovalo izgnanstvo. I konačno 1948. godine, vraća se u Francusku u Pariz.

Prvo se zajedno s Virginiom smješta u Orgevalu, nedaleko od Pariza, gdje često prima svoje prijatelje, pjesnike. Na njegov daljnji život veliki utjecaj imat će nakladnik Tériade, koji ga poziva u Nicu na jug Francuske. Chagall se zaljubljuje u taj kraj, seli se i do kraja svog života živi u Venceu.

Zamisao o ciklusu slika posvećenih ilustriranju Biblije, pojavila se kad je otkrio napuštenu kapelu Kalvarije, u siječnju 1950. godine. Projekt postavljanja ciklusa posvećenog Bibliji u toj kapeli neće se ostvariti. Umjesto toga izgradit će se novi muzej *Biblijska poruka Marc Chagall* u Nici. Tamo se smješta sedamnaest velikih slika. Želio je jedan veći prostor za slike, skulpture, reljefe, zidnu keramiku i vitraje.



15. Koja je tema (sadržaj koji se prikazuje slikom) ove slike?

- a) religiozna
- b) svjetovna

16. Koju boju umjetnik koristi da bi dočarao prisutnost božanstva?

- a) crvena
- b) žuta
- c) bijela



17. Koju ulogu imaju tri anđela na ovoj slici?

- a) navješćuju rođenje sina
- b) zaštitnici izabranog
- c) pjevaju nebesku glazbu

Ilustrirajući *Pjesmu nad Pjesmama* umjetnik nam sugerira kakva bi trebala biti naša ljubav prema Bogu, roditeljima, bratu ili sestri, mužu ili ženi, djeci, prijatelju....? Davanje jedne osobe drugoj, sposobnost *izgubiti se* da bi se našao u njoj, zaboraviti sebe samog radi radosti drugog, upućuju na Božje djelo, na ljubav koja je djelo ruku njegovih.



**18. Gornja slika nosi naziv *Pjesma nad Pjesmama IV*. Kada budeš imao/la vremena pročitaj taj dio Biblije i odluči se za jedan od ponuđenih podnaslova?**

- a) Ona i on, dijalog zaljubljenih**
- b) Evo ga, dolazi**
- c) Ona sanja kako ga traži i nalazi**

Godine 1952. napušta ga Virginia, a on se iste godine ženi za Valentinu Brodsky, podrijetlom iz Rusije.

Paralelno s radom na Bibliji, Chagall se vraća i nekadašnjim temama: cirkusu i ljubavnicima, te novijoj temi, pejzažima Vencea i Pariza. Naseljeni su ljubavnicima, buketima cvijeća, ribama, a u pozadini su zidine Vencea, srednjovjekovni toranj ili zaljev Nice.





19. Koja od ponuđenih slika ne sadrži njegov poznati motiv zaljubljenog para?

---

20. Taj par je ipak prisutan, ali u nekom drugom obliku. Zaokruži točan odgovor!

- a) riba
- b) cvijeće
- c) ptica

Motiv *circusa* Chagall je oduvijek volio i stalno ga prikazivao. Jednog će dana izreći svoje divljenje klaunima i akrobatima i naglasiti bliskost cirkuskih artista i velikih umjetnika: "Oduvijek sam klaunove, akrobate i glumce smatrao tragično ljudskim bićima koja, za mene, nalikuju likovima s nekih vjerskih slika. Pa čak i danas, kad slikam neko raspeće ili neku drugu vjersku sliku, osjećam skoro iste stvari koje sam osjećao slikajući ljude iz cirkusa, no u tim slikama nema ničeg doslovnog i vrlo je teško objasniti zašto osjećam tu psiho-plastičnu sličnost između ove dvije vrste kompozicija." Ljudi iz cirkusa su oslobođeni zakona sile teže i ravnoteže; što smo također mogli vidjeti i na dosadašnjim parovima, koji na njegovim slikama lebde negdje između neba i zemlje.



21. Kako zovemo slikarsku tehniku u kojoj koristimo materijale različitih kolorističkih i teksturalnih vrijednosti, koje rezanjem, trganjem i lijepljenjem nanosimo na plohu, a mogu se i kombinirati s drugim slikarskim i crtačkim tehnikama?

- a) vitraj
- b) kolaž
- c) mozaik

Chagall se posvetio i radu na *vitrajima* i *zidnim dekoracijama*, pa tako radi za Lincoln Center u New Yorku, izraelski Parlament u Jeruzalemu, te strop za parišku Operu. Tijekom jednog susreta s Yvette Cauquil-Prince, Chagalla osvajaju ostvarenja majstorice tehnike *tapiserije*. Otada nadalje, ona će izrađivati prijenos Chagalovih slika, radova na papiru i litografija u tapiserije. Tako na izložbi imamo i jednu tapiseriju.



**22. Koji je biblijski lik prikazan na tapiseriji?**

- a) Mojsije
- b) David
- c) Abraham



**23. Od kojeg je materijala napravljen reljef "Par s kozom"?**

- a) drvo
- b) bronca
- c) mramor



Ova slika, kojoj se Chagall vraćao punih trideset godina, (1932. -1960.), jedna je istinska poezija, kojom Chagall prenosi sreću i radost na promatrača. Chagall je na jednom seminaru rekao: "Odabrao sam slikarstvo, bilo mi je neophodno kao i hrana. činilo mi se poput prozora kroz koji mogu odletjeti u neki drugi svijet."

#### **24. Pronađi ovu sliku u prostoru Galerije i napiši njezin naziv?**

---

Chagall je preminuo u Venceu, 1985. godine.

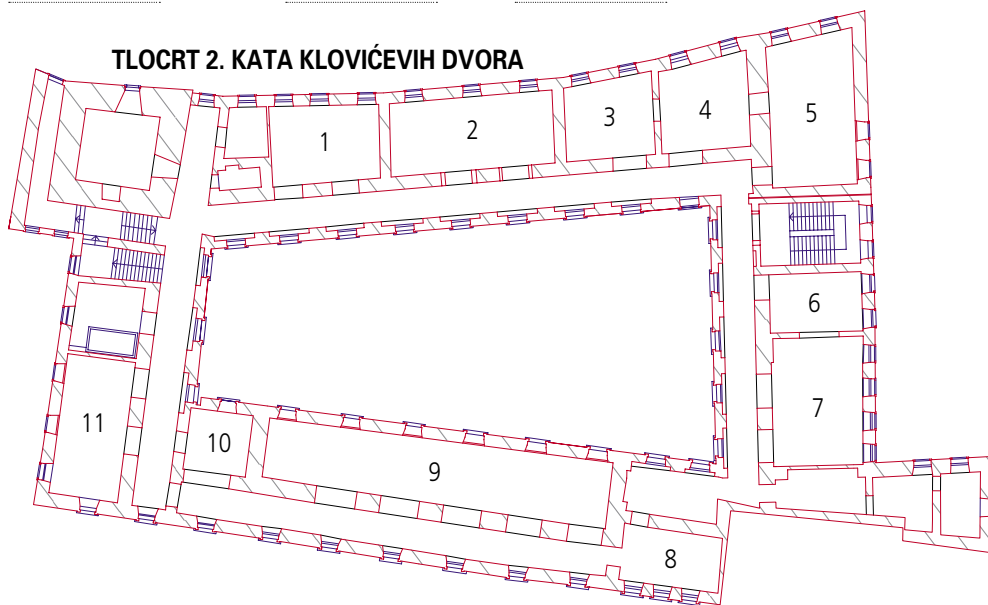
Završit ću ovaj tekst Chagallovim riječima:

"Uprkos svim nedaćama ovoga svijeta u meni se očuvao dio one produhovljene ljubavi u kojoj sam odgojen i vjera u čovjeka, koji je spoznao ljubav. U našem životu, kao i na slikarovoj paleti, postoji samo jedna boja koja može dati smisao životu i umjetnosti. Boja Ljubavi".

U kojoj dvorani se nalaze sljedeće umjetnine?



TLOCRT 2. KATA KLOVIĆEVIH DVORA



*Nakladnik*  
Galerija Klovićevi dvori

*Za nakladnika*  
Vesna Kusin

*Autorica i urednica*  
Liljana Velkovski

*Lektura i korektura*  
Ivana Sor

*Fotografije dijela*  
Musée National d'Art Moderne Centre Georges Pompidou, Pariz  
Musée national du Message Biblique Marc Chagall, Nica  
Fondacion Maeght Saint-Paul-de-Vence  
Privatna kolekcija, Pariz

*Grafička priprema i tisak*  
Skaner Studio Zagreb

*Naklada*  
1500 primjeraka

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu  
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem **654436**

Zahvaljujem Skaner Studiju Zagreb na sponzoriranju tiska



GALERIJA KLOVIĆEVI DVORI  
Jezuitski trg 4, Zagreb